

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 08.01.2026

Kabul Tarihi: 28.03.2026

Yayın Tarihi: 22.06.2026

Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi, 2026, 6(1): 33-47

Research Article

Received Date: 08.01.2026

Accepted Date: 28.03.2026

Published Date: 22.06.2026

DOI Number: 10.59902/yazit.1859127

KİLİMDEN BEDENE TAŞINAN KADİM MOTİFLER: SANATÇI YELİZ DURSUN VE DÖVME SANATI*

Ancient Motifs Carried From the Rug to the Body: Artist Yeliz Dursun and the Art of Tattoo

Mustafa AÇA*

ÖZ

Bu çalışmayla, geleneksel Türk kilim motiflerinin çağdaş dövme sanatı bağlamında yeniden üretim ve yorumlanış biçimlerini, sanatçı Yeliz Dursun'un uygulamaları üzerinden incelemek amaçlanmaktadır. Türk halk sanatının önemli ifade alanlarından biri olan kilim, tarih boyunca yalnızca bir dokuma ürünü değil; aynı zamanda koruma, kimlik, aidiyet ve sembolik iletişim işlevleri taşıyan bir kültürel bellek mekânı olarak değerlendirilmiştir. Kilim motifleri, koçboynuzu, eli belinde, su yolu ve bereket gibi örneklerde görüldüğü üzere, bireysel ve toplumsal yaşamın çeşitli katmanlarında işlevsel anlamlar üstlenmiştir. Günümüzde bu motiflerin beden üzerine dövme sanatı aracılığıyla taşınması, beden folkloru bağlamında incelenmeye değer bir dönüşüm ortaya koymaktadır. Folklor araştırmalarında beden, kültürel hafızanın ve sembolik anlatının canlı bir yüzeyi olarak değerlendirilmekte; dövme ise bu yüzey üzerinde aidiyet, kimlik ve estetik tercihler aracılığıyla yeniden anlam kazanan bir ifade biçimi olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada, kilim motiflerinin dokuma yüzeyinden beden yüzeyine taşınırken geçirdiği dönüşüm, görsel analiz, karşılaştırmalı inceleme ve söylem çözümlemesi yöntemleriyle tartışılarak Dursun'un sanatsal üslubu ve motifleri yeniden üretme stratejileri incelenmiştir. Sonuç olarak, Yeliz Dursun'un pratiği, geleneksel motiflerin çağdaş bağlamlarda kültürel süreklilik, dönüşüm ve yeniden sahipleniliş süreçlerini görünür kılmakta; bu doğrultuda beden, modern dönemde kadim sembollerin yaşatıldığı ve kültürel belleğin yeniden üretildiği bir folklor alanı olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: kültürel bellek, motif, beden folkloru, dövme, halı/kilim

ABSTRACT

This paper aims to examine the ways in which traditional Turkish kilim motifs are reproduced and reinterpreted within the context of contemporary tattoo art, with a specific focus on the works of artist Yeliz Dursun. As one of the significant expressive domains of Turkish folk art, the kilim has historically been regarded not merely as a woven textile, but also as a cultural site of memory bearing functions of protection, identity, belonging, and symbolic communication. Kilim motifs –such as the ram's horn, hands-on-hips, waterway, and fertility symbols—have fulfilled functional meanings across various layers of individual and communal life. In the present day, the transference of these motifs onto the body through

* Bu makale, 17-19 Kasım 2025 tarihleri arasında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi tarafından düzenlenen 1. Uluslararası İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Yaşayan Miras: Motiflerimiz Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve makale haline getirilmiş şeklidir.

* Doç. Dr., İzmir Demokrasi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İzmir-Türkiye. E-posta: mustafaaca@hotmail.com. ORCID: 0000-0002-0784-9846.

tattoo art constitutes a transformation worthy of analysis within the framework of body folklore. In folklore studies, the body is understood as a living surface of cultural memory and symbolic narration, while tattooing emerges as a form of expression that redefines itself on this surface through notions of belonging, identity, and aesthetic preference. This study discusses the transformation of kilim motifs as they move from the woven surface to the bodily surface, employing methods of visual analysis, comparative inquiry, and discourse analysis; and it further examines Dursun's artistic style and her strategies of motif reproduction. In conclusion, Yeliz Dursun's practice renders visible the processes of cultural continuity, transformation, and re-appropriation of traditional motifs in contemporary contexts. In this regard, the body is evaluated as a folkloric domain in which ancient symbols are revitalized and cultural memory is continually reproduced in modern times.

Keywords: cultural memory, motif, body folklore, tattoo, carpet/rug

Giriş

Kilimler, Anadolu başta olmak üzere Orta Asya ve çevresinde yüzyıllarca sürdürülen bir dokuma geleneğinin ürünleridir. Kilim motifleri yalnızca estetik unsurlar değil; örüntü, renk ve düzen bakımından toplumların inançlarını, gündelik kaygılarını, koruyucu geleneklerini ve kimlik anlatılarını taşıyan sembolik dizgelerdir. Türk kültüründe takip edilen kilim motiflerinin kökenleri ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. Bazı araştırmacılar kilimlere özgü motiflerin Anadolu'nun yerel halkları tarafından çok daha eski dönemlerden beri üretildiğini, motiflerin yerel mitolojiler, semboller ve tarımsal-ekolojik yaşantı ile bağlantılı olduğunu savunur. Bu yaklaşıma göre motifler, Anadolu'nun Türkleşmesi öncesine ait geleneklerin ve sembollerin kalıntılarını barındırabilmektedir (Krody, 2016). Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya gçleriyle beraber göçebe dokuma teknikleri ve bazı motif kalıplarının taşındığı; kilim motiflerinde göçebe simgeleri (hayvan, av gereçleri, geometrik korunma sembolleri vb.) görüldüğü yolundaki bir diğer görüş de oldukça kayda değerdir. Bazı motiflerin kaynağında tamgaların bulunduğuna dair görüş de bu ikinci yaklaşım kapsamına dahil edilebilir (Aksoy, 2011). Motiflerin tek bir kaynaktan beslenmedikleri yolundaki yaygın güncel görüşe göre ise, motifler çok katmanlıdır. Bu katmanlar prehistorik yerel motif geleneği ile atlı göçebe/Orta Asya unsurlarının, ticaret ve etkileşim ile İnan, Kafkasya ve Mezopotamya motiflerinin karışması sonucunda bugünkü motif repertuarı oluşmuştur (Erbek, 2002; Denny, 2018). Arkeolojik, etnografik ve tarihsel verileri birleştiren bu görüş kültürün dinamik ve akışkan özelliği ile uyumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Yapısal işlevselci perspektif esasında motiflerin çoklu işlevlere sahip oldukları görülür. Bu işlevler; kuru(n)ma (genellikle göz motifleri, ha/çarpı benzeri semboller), bereket ve doğurganlık çağırısı (genellikle iek, ağaç/hayat ağacı, el, eli belinde motifleri), kimlik temsili ve toplumsal mesaj verme (genellikle aile, boy, aşiret sembolleri, tamgalar vb.) (Taşkıran, 2006; Aydı, 2022; Akman ve Bayraktar 2024).

Geleneksel kilim motiflerinin simgesel bir ifade aracı olarak kullanılmasının sebepleri, halkbilimsel iletişim kuramları ve kültürel bellek perspektifinden değerlendirildiğinde daha açık hale gelir. Öncelikle motifler, işaret ve sembol düzeyinde, kültürün kendine özgü kodlarını yansıtan görsel göstergeler olarak işlev görür. Assmann'ın (1992) kültürel bellek kuramı bağlamında, bu motifler yalnızca görsel bir süsleme değil, aynı zamanda toplulukların tarihsel deneyimlerini ve ortak değerlerini görsel hafızaya kaydeden kodlardır. Halkbilimsel iletişim açısından ise kilim motifleri, "sözsüz iletişim" aracı olarak bireylerin inanç, duygu ve düşüncelerini kuşaktan kuşağa aktarmalarına imkân tanır. Örneğin koçboynuzu motifi, güç, erkeklik, bereket ve koruyuculuk simgesi olarak işlev görürken hem üretim kültürünü hem de toplumsal cinsiyet rollerini görünür kılar. Eli belinde motifi, dişiliği, doğurganlığı ve aile kurumunun sürekliliğini simgeler; böylece kadın kimliğiyle bağlantılı toplumsal değerlerin sembolik ifadesi olur. Göz motifi, kötülükten ve nazardan korunma işlevi taşır; inanç sistemlerinin gündelik yaşamla bütünleştiği bir "koruyucu işaret" niteliğindedir. Hayat ağacı motifi ise ölüm-yaşam döngüsünü, nesiller arası sürekliliği ve kutsal kozmos anlayışını temsil eder. Bu motif, bireysel yaşamın sınırlılığını aşarak kültürel belleğin sürekliliğini sembolleştirir.

Görsel 1: Kilim motiflerinden örnekler (URL-1).

Türk Halk Kültüründe Dövme

Dövme geleneği, halk inançları, ritüeller, estetik uygulamalar ve günlük yaşam pratikleri aracılığıyla bedenün kültürel olarak biçimlenmesine karşılık gelen beden folkloru kapsamında önemli bir yere sahiptir. Dövme beden folklorunun hem materyal hem de sembolik bir bileşenidir. Zira dövmeler bedenün anlam taşıyan bir yüzeye dönüşmesini sağlar ve toplumsal-belgesel işlevler üstlenir (Kosut, 2000).

Arkeolojik ve paleopatolojik bulgular, insanlık tarihinin en eski ve en yaygın vücut işaretleme tekniklerinden biri olan kalıcı deri işaretlemelerinin binlerce yıl öncesine uzandığını ortaya çıkarmıştır. Dövmenin Neolitik Çağdan itibaren (yaklaşık MÖ 4.-3. binyıl ve öncesi) uygulandığını destekleyen önemli bulgulara ulaşılmıştır (URL: <https://www.si.edu/stories/ancient-ink-iceman-otzi-has-worlds->

oldest-tattoos). Anadolu ve çevresinde dövme geleneği etnografik ve bölgesel çalışmalardan anlaşıldığı kadarıyla kırsal ve göçebe topluluklarda (özellikle Mardin, Şanlıurfa, Tunceli, Van civarı) kadın ve erkeklerde el/ayak/yanak/çene/kol bölgele- rine uygulanan figürler hem süs işlevi hem de özel kültürel işlevler taşımıştır. Ge- leneksel dövmelerin özellikle belirtilen lokasyonlarda yoğun olarak uygulanması- nın temelinde; etnik ve dinsel çeşitlilik, göçebe yerleşim biçimi ve bölgesel ritüel pratikler yer almaktadır (Öncül, 2012). Konuya yönelik araştırmalarda dövmelerin geleneksel olarak korunma, bereket, kötü göze karşı tılsım, kimlik/sadakat işareti veya estetik amaçlarla kullanıldığı ortaya konulmuştur.

Görsel 2-3-4-5: Anadolu'dan ve Pazırık Kurganı'nda leşfedilen bir kadın mummyasından dövme örnekleri (Öncül, 2012; URL-2).

20. yüzyıl ve sonrasında kentleşme, sağlık düzenlemeleri, tıbbi risk algısı ve modern estetik trendleri dövmenin toplum içindeki konumunu değiştirmiş; bir yandan geleneksel dövmeler yok olmaya yüz tutarken, diğer yandan küresel po- püler kültür aracılığıyla yeni dövme biçimleri genç nüfus arasında yaygınlaşmıştır. Bu dönüşümün dinî tutum, kuşak farkı ve kent/kır ayrımıyla yakından ilişkili ol- duğu ifade edilebilir (Nar, 2022). Son dönemlerde İstanbul başta olmak üzere met- ropollerde gençlerin dövmeyle olan yaklaşımları odağından yapılan araştırmalar, dövmeyle dair tutumların yaş, cinsiyet, dinî bağlılık ve eğitim düzeyiyle ilişkili ol- duğunu; gençlerde dövmenin risk algısından ziyade kimlik, estetik ve ifade aracı

olarak yükseldiğini ortaya koymaktadır. Bu tespit, Türkiye’de dövmenin geleneksel / ritüel kullanım ile modern / popüler kullanım Şeklinde iki kutuplu bir dinamikte varlık gösterdiğine işaret etmektedir (Wise ve Akınkoĉ, 2022).

ArayıŐtan UyanıŐa Bir Dövme Sanatĉısı: Yeliz Dursun ve Dövme Sanatında Kilim Motifleri

1986 yılında Ankara’da dünyaya gelen sanatĉı Yeliz Dursun, ayakkabı ustası bir baba ile ev hanımı bir annenin çocuğudur. Lise eğitimimin ardından bir yıl resim kursuna devam ettikten sonra Gazi Üniversitesi Resim-İŞ Ŗđretmenliđi Bölümünü kazanan Dursun, fakltenen birincilikle mezun olmuŐtur. Mill Eğitim Bakanlığı bünyesinde resim Ŗđretmeni olarak on yıl boyunca Anadolu’nun çeşitli köy ve kasabalarında görev yaptıktan sonra kendi isteğiyle bu görevden ayrılan sanatĉı, yedi yıldır dövme sanatĉısı olup Ankara’da yaŐamaktadır.

Görsel 6-7: Yeliz Dursun (Kişisel Arşiv).

Dövme sanatı ile yolunun keŐiŐimi Ŗđretmenlik yıllarına uzanan sanatĉı, ko-nyuyla ilgili Őöyle bir anekdotu dile getirmiŐtir: “Ŗđretmenlik yıllarımda yakın bir arkadaŐım, koluna bir kabile dövmesi yaptırmıŐtı. Dvmede bazı kompozisyon eksikleri fark ettim ve bunu sanatĉısına söylemesi gerektiğini belirttim. ArkadaŐım da bana ‘ok biliyorsan sen yap.’ dedi. Ben de zaten kendimi ifade edecek bir yol arıyordum. ‘Onlar böyle yapıyorsa ben daha iyisini yapabilirim.’ dedim ve dövme sanatına bu Şekilde adım attım.”. Dövme sanatına yönelmesinde etkili olan bir diğer dinamik de 30’lu yaŐlarının baŐında hissettiği Ŗz sorgulama ve arayıŐtır. “Ben kimim, bu hayattaki amacım ne, ne yapmak istiyorum?” gibi i sorular eŐliđinde farklı ritüeller, Ŗđretiler ve deneyimlerin içine girip çıkan sanatĉı, babasının otuz yıl Ŗnce Hacı BektaŐ-ı Veli’den aldığı, üzeri kilim desenli siyah bir vazunun üzerinde yazılı olan “Her ne ararsan, kendinde ara.” sözünden oldukça etkilenererek kendini aramaya Anadolu’dan baŐlamıŐtır. Aradığı duyguların, hasretlerin, aŐkların ve adanmıŐlıkların, halı ve kilim motiflerinde saklı olduğunu fark eden Yeliz Dursun, bu çağrıya kulak vererek daha Ŗnce yapılmamıŐ bir Őeyi yaparak kendi sanatını var etme sebebini bulmuŐ; arayıŐ yolculuğu uyanıŐa dönüŐmüŐtür.

Son yıllarda giderek popülerleşen dövme ve dövme uygulayıcılığı kapsamında kendisini “dövme sanatçısı” olarak tanımlamayı tercih eden sanatçı, “dövmeci” şeklinde adlandırılan uygulayıcıların, ezberden bir çizimi bedene işlediklerini, kopyalayıcı olduklarını; dövme sanatçısının ise çizime ruh kattığı, özgün bir tasarım geliştirme kaygısı ile hareket ettiği görüştüdedir.

Kendi tasarımlarından önce kilim motiflerinin dövme tasarımlarında tercih edilmediğini belirten Yeliz Dursun, kilim motifleri içeren tasarımlarından ötürü dövme camiası tarafından garipsenmiş olsa da ilerleyen süreçte tasarımlarına kilim motifleri ekleyen dövme sanatçılarında artış gözlemlenmiştir. Bu anlamda sanatçının dövme sanatı içinde tasarımları ile öncü niteliğinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kilim motifleri odağında şekillenen tasarımlarına gösterilen ilgi kısa sürede artan sanatçı, talebe cevap vermek amacıyla belirli aralıklarla İzmir, Antalya, Mardin, İstanbul gibi illere turneler düzenlemektedir.

Tasarımlarında kullandığı motifleri tespit etme yolunda mevcut popüler ve akademik literatürden yararlanmanın yanı sıra seyahat ettiği şehirlerdeki müzelerde, sergilerde, halı ve kilim dükkânlarında keşfettiğini belirten sanatçı, kilim zanaatkarları ve tüccarları ile yaptığı sohbetlerin de bu sürece katkı sağladığını vurgulamıştır. Motifleri Türk kültürünün kolektif mirası olarak değerlendiren sanatçı, bunları özgün bir şekilde yorumlamanın sanatçının sorumluluğunda olduğunu, yalnızca kopyalamaya dayalı uygulamaların özgünlüğü ortadan kaldırdığı görüştüdedir. Ona göre her sanatçı motiflere kendi yorumunu katarsa, motifler farklı tasarımlar aracılığıyla çoğalma ve süreklilik kazanma imkânı bulacaktır. Motiflerin anlam ve işlev dünyasını anlayarak dövme sanatına uyarlayanların sayılarının artması, onları kültür endüstrisinin içi boşaltılmış malzemeleri olmaktan kurtaracaktır. Tekstil başta olmak üzere modern tasarımlarda motifler genellikle sadeleştirilmekte, geometrik yapıları öne çıkarılmakta ve görsel kodlar “tasarım unsuru”na dönüştürülmektedir. Böylece motif, geleneksel bağlamdaki çok katmanlı anlamından kısmen soyutlanarak estetik bir figüre indirgenmektedir. Yeliz Dursun motif modellemelerinde tercih ettiği renkler ve kompozisyon bütünlüğü esasında sözü edilen türde, indirgemeci bir tavrın uzağındadır.

Sanatçı, dövme tasarımlarını oluştururken özgünlük faktörünün yanı sıra dövme sahibinin taleplerini de dikkate almaktadır. Ancak taleplerin dikkate alınması esnasında da sanatçı kimliğinin gereği olarak tasarımların her birinde özgün dokunuşlara yer vermeye dikkat etmektedir. Tasarım kompozisyonunu oluşturan özgün dokunuşlarda kişinin dövme hangi ölçüde ve bedeninin hangi bölgesinde istediği büyük oranda belirleyici olmaktadır. Bunun yanı sıra, tasarımın taşıması gereken duygu da ayrıca önemlidir. Örneğin, bereketi simgelemesi gereken bir tasarımda ilgili motifler seçilmekte; tasarımın kişisel bağlamına göre, örneğin dövme sahibinin annesinin sevdiği menekşe çiçeği veya güneş gibi öğeler de kompozisyona eklenebilmektedir. Motifleri ve diğer unsurları, duygu ve anlam doğrultusunda özenle seçen sanatçının kilim motifli tasarımlarını tercih edenlerin büyük

çoğunluğu 25-50 yaş aralığındaki kadınlardan oluşmaktadır. Kilim motifli dövme-leri tercih edenler, kendi öz değerlerine, atalarına ve köklerine inen detayları bedenlerinde taşımaktan ötürü heyecan duymakta, ayrıca kadim motiflerin izlerinin kendilerine şifalı geleceğine dair bir inancı da temsil etmektedirler. Anadolu kilimlerinde koruyucu işlevi ile görülen muska motiflerinin, talep üzerine aynı iş-levle bedene işlenmesi bu durumun bariz örnekleri arasındadır.

Görsel 8: Yeliz Dursun'un kilim motifli dövme tasarımlarından örnekler (Kişisel Arşiv).

Kilim motifleri gibi kadim ve özgün bir kaynaktan beslenmenin ata mirasının pınarlarından su içmeye benzeten sanatçı, popüler kültürün ve modern yaşamın, atalardan kalan mirası bu bağlamda da kilimleri ve motifleri çoğunlukla unutmaya veya değersizleştirmeye zorladığından, fabrikasyon ürünlerin herkesi tek tip zevk-lere yönlendirdiğinden şikâyet etmektedir. Ona göre dünya dertlerinden kendi özünü anlamaya, dinlemeye ve çözmeye zaman bulamayan insanoğlu, kilim motiflerinden yükselen şu sesi duyamamaktadır: "Gel, deryaya dalalım; bir kadının kozmosu bir kilimdir."

Dövme tasarımlarını paylaşmak amacıyla sosyal medyayı aktif biçimde kullanan sanatçı, tasarımlarını sergilerken tasarımda yer verdiği motiflerin Türk kültürü içindeki geleneksel anlamları hakkında bilgilere de yer vermektedir. Bu yönüyle bir anlatıcı kimliği de üstlenen sanatçı, folklorun dijital araçlar yoluyla geniş

kitlelere aktarılması konusunda da önemli bir misyonu üstlenmiştir. Kültürel mirasın fark edilmesi veya hatırlanması süreçlerinde günümüz iletişim araçları arasında oldukça önemli bir yere sahip olan internet araçlarının etkili biçimde kullanımına dikkat çekilen bilimsel araştırmalar dikkate alındığında Yeliz Dursun'un sosyal ve kültürel sorumluluklarının farkında bir sanatçı olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

yelizdursun_tattooer hikayesi...
Çiçek, pıtrak motifi, akrep motifi ve teslim taşı...
Bolluğu, bereketi, korumayı, yaşama çiçek vermeyi ve teslimiyet döngüsünü anlatan bir dövme...
Teslim Taşı
"Acziyetimi söyleyip teslimiyet kapısında bulunuruz." anlamına gelmektedir. Dervişler arasında özellikle Bektaşılığa mensup olanların taktıkları teslim taşı Balgarni taşından yapılmıştır. Yassı ve ön yüzü dört köşeyi çekinde olup etrafı 12 inama temsil eden 12 inmal şeklindedir."
"Bektaşî dergahına teslimiyet manasına gelen, dervişlerin boyunun çıkarmadıkları taştır. Teslim taşının iç yüzü yani batını Hz. Ali'yi, dışı bakaran yüzü ise zahiri yani Hz. Muhammed'i temsil eder. Teslim taşı Bektaşî dervişlerinin taşıdığı bir ayağdır; 12 köşesi 12 inama denk düşer."
Şifa olsun. 🌸 🌿 🌻 daha az

En sevdiğilerim...
Eli belinde motifi ve kuş...
İlk dövme deneyimi, genç yaşta ki bu cesareti için tebriği hak eden güzel bir ruha...
"Kuşa dönüşme motifi, kökeninde kadın ve çocukların koruyucusu olan Umay Ana mitiyle bağlantılıdır; bu nedenle kadın ve çocuklar zor durumdan kurtulmak için kuşa döngür."
"Anadolu'daki efsanelerde kadın ve kuş arasındaki bağ, hem koruyucu ruhlara hem de toplumsal düzeyde kadının aileyi ve yaşamı var eden rolüne işaret eder."
Anadolu kültüründe kadının korunma, sığınma ve yeniden doğma sembolü olmuş; kadın ve kuş birlikte hem kırılganlığı hem de yaşamı koruyucu gücü temsil ediyor. (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/884900>)

Görsel 9-10-11-12: Yeliz Dursun'un Instagram hesabından bazı tasarımlar ve bu tasarımlara yönelik anlatımları.

Son birkaç yıldır dövme tasarımlarında Türk mitolojisine ait kült unsurların, kam geleneğine özgü davul vb. materyallerin ve bazı petroglif örneklerinin yaygınlaşmaya başlamasını insanın kendini anlama ve tanıma yolunda kadim izlere başvurması olarak değerlendiren sanatçı, bireyciliğin ve materyalizmin merkezde olduğu bu çağda kendi ruhunu arayan bireyin atalarından kalan ritüellere, öğretilere ve mitlere yönelmesini makul bir tercih olarak görmektedir. Ancak bu süreçte de kilim motiflerinde olduğu gibi dövme tasarımlarında yer verilen simgelerin basite indirgenmeden ve yalın kopyalar haline dönüştürülmeden yaratıcı özgün tasarımlar halinde bedene işlenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Aksi halde bu tercihler moda akımı halini alacak ve içi boşalmış simgeler şeklinde kısa bir süre sonra güncelliğini yitirecektir.

Sonuç

Geleneksel motiflerin modern tasarımlarda veya beden sanatında kullanımı, folklorun “yeniden işlevlendirilmiş” biçimidir. Geleneksel işlevi kaybolda da motif, modern estetikte kültürel aidiyetin göstergesine dönüşmektedir. Bu durum Bourdieu’nün kültürel sermaye kavramıyla (Kaplan ve Yardımcıoğlu, 2020) okunursa, motifleri kullanan kişi veya markalar, geleneksel kültürden “otantiklik” devşirir ve bunu modern yaşamda kimliksel bir sermaye haline getirir. Geleneksel motifler, bağlımlarından koparıldıklarında yzeyssel bir “etnik desen” estetiğine indirgenebilmekte, bu da derin kültürel anlamlarının silikleşmesine sebep olabilmektedir. Risklere karşılık sanat ve dövme pratiklerinde motiflerin yaratıcı biçimde yeniden işlenmesi onların “yaşayan kültür” olarak varlığını sürdürmesini sağlama potansiyeline de sahiptir. Motiflerin kullanımı, modernite ile geleneksellik arasında saf bir karşılığığa değil, melez bir kültürel üretime işaret eder. Dvmede kullanılan kilim motifleri, hem modern bireysel bir ifade biçimi hem de geleneksel bir simgenin yeniden yorumudur.

Kültür ekonomisi bağlamında değerlendirildiğinde geleneksel motiflerin çantalarda, tekstilde veya aksesuar ürünlerde kullanımı, modern tüketim kalıplarına eklenmesi anlamına gelir. Bu durum, bir yandan kültürel mirasın görünür kılınmasını sağlarken, öte yandan motifin “kültürel öz” olmaktan çıkıp “trend” haline gelmesi gibi bir risk de taşır. Çalışmanın rneklem çerçevesini oluşturan sanatçı Yeliz Dursun’un kilim motiflerini sanatına taşıma süreçlerinde kültürel farkındalık ve sorumlulukla hareket ettiği görülür. Kültürel mirasa dayalı hafızanın güncellenmesine katkı sağlamayı amaçlayan sanatçının motifleri dövmeler aracılığıyla insanların kişisel kimliklerine dahil ederek geçmişle bağ kurmalarına yardımcı olmanın yanı sıra, en yalın şekliyle “elibesinde”, “koçboynuzu”, “bereket” gibi motifleri dövme formuna uyarlaması, kadınlık, gç, üretkenlik gibi temaları çağdaş estetik içinde yeniden görünür hale gelmesini sağlamaktadır. Bir dövme sanatçısı olarak geleneksel motifleri biçimsel olarak yeniden kurgulayarak yeni bir estetik dil oluşturmayı hedefleyen sanatçı, modernize edilmiş halk sanatı biçimlerinin doğmasına da katkı sağlama potansiyeline sahiptir.

Antik Yunan panteonundaki tanrısal figürler ile İskandinav mitolojisi sembolleri veya rune harfleri ile oluşturulan dövmelerin küresel ölçekte rağbet gören tasarımlar haline gelmesi rneği dikkate alındığında dövmeler aracılığıyla geleneksel motiflerimizin yeniden dolaşıma girmesi, Türk halk kültürünün uluslararası ölçekte dikkat çekmesine katkı sağlayabilecektir. Bu yolda bilinçli neklerin artması, somut olmayan kültürel mirasımızın tescili ve uluslararası temsili politikalarımızda yeni ve güçlü bir argümanın kullanılmasını mümkün kılacaktır.

Kaynakça

- Akman, Özkan ve Bayraktar, Yasemin (2024). "Meanings Attributed to Rugs in Turkish Culture". *Proceedings of International Conference on Social and Education Sciences*, Ed. V. Akerson vd., Chicago: ISTES Press, 174-196
- Aksoy, Mustafa (2011). "Tarihi Kültürel Süreç İçinde Dil-Kimlik ve Türk Damgaları". *Türk Yurdu*, 288: 133-140.
- Assmann, Jan (2015). *Kültürel Bellek- Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. Çev. Ayşe Tekin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Aydın, Tevhide (2022). "Türk Halı ve Kilim Dokumalarında 'El' Motifinin İzdüşümü". *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29: 167-184.
- Denny, Walter B. (2018). "The Anatolian Kilim and the History of Art". *A Nomad's Art Kilims of Anatolia*. Ed. Sumru Belger Krody vd. Washington D.C: George Washington University Museum and The Textile Museum Press, 23-39.
- Erbek, Mine (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- <https://www.si.edu/stories/ancient-ink-iceman-otzi-has-worlds-oldest-tattoos>
(Erişim Tarihi: 30.10.2025)
- URL-1: "Kilimlerin Dili". <https://fotokart.shop/kilimlerin-dili> (Erişim Tarihi: 30.10.2025)
- URL-2: "Türk Dünyası". <https://x.com/TurkDnya/status/1416311087327236102>
(Erişim: 06.11.2025)
- Kaplan, Merve ve Yardımcıoğlu, Mahmut (2020). "Alan, Habitus ve Sermaye Kavramlarıyla Pierre Bourdieu". *HABITUS Toplumbilim Dergisi*, 1: 23-37.
- Kosut, Mary (2000). "Tattoo Narratives: The Intersection of the Body, Self-Identity and Society". *Visual Sociology*, 15(1): 79-100.
- Krody, Sumru Belger (2016). "The power of Color: Anatolian Kilims". *Textile Society of America Symposium Proceedings*, Nebraska: University of Nebraska-Lincoln, 287-296.
- Nar, Mehmet Şükrü (2022). "Beden İşaretleri: Dövme Popüler Bir Kültür Ürünü müdür?". *Folklor/Edebiyat*, 112: 945-964.
- Oyman, Naile Rengin (2019). "Bazı Anadolu Kilim Motiflerinin Sembolik Çözümlemesi". *Arış Sanat Tarihi Dergisi*, 14: 4-12.
- Öncül, Kürşat (2012). *Kültürümüzde Dövme Geleneği*. Kars: Kafkas Üniversitesi Türk Halkbilimi Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Taşkıran, M. Nurdan (2006). "Reading Motifs in Kilims a Semiological Approach to Symbolic Meaning". *3rd International Interactive Media Design Symposium*, İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Yayınları, 155-160.

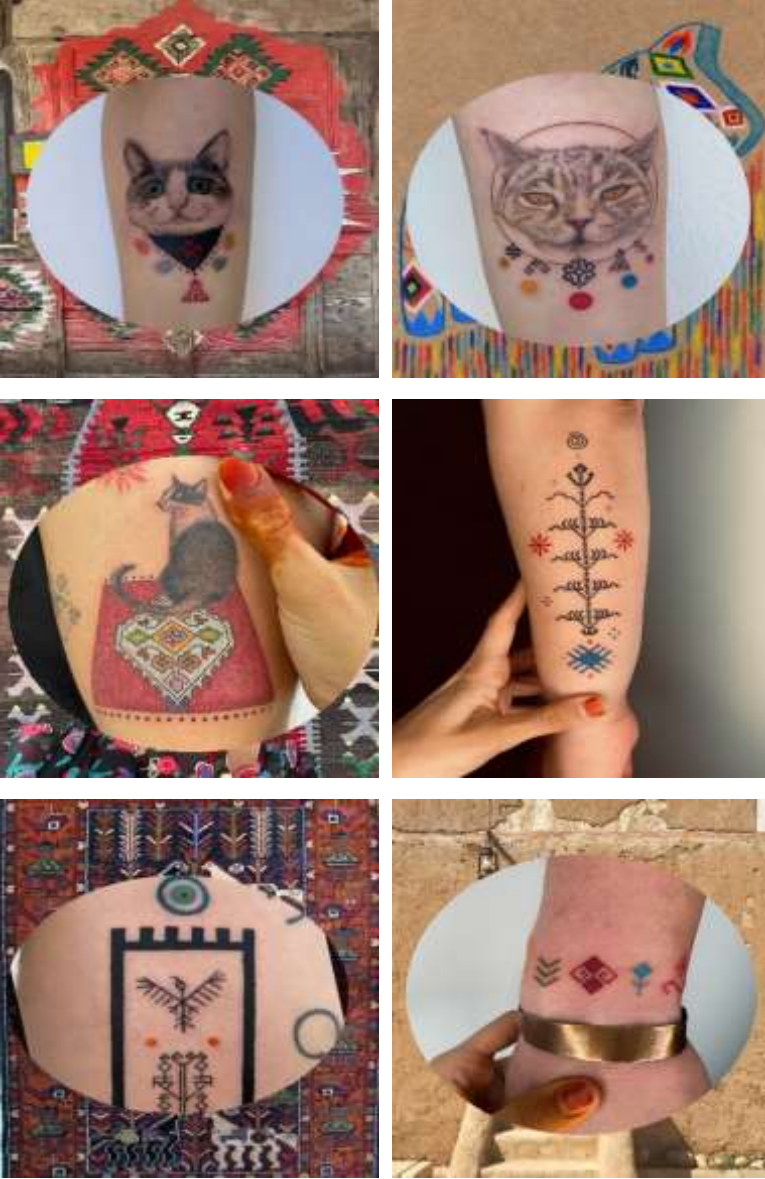
Wise, Ryan Macey ve Akıno, İlayda (2022). "Tattoos, Risk-Taking Behaviors, and Religiosity Among Young Adults in Turkey". *Journal of Psychological and Educational Research*, 30(2): 53-70.

EK: Yeliz Dursun'un tasarımlarından rnekler

Çalışmanın yazarı/yazarları "COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri" çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmişlerdir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için etik kurul belgesi gerekmemektedir.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Yazar tarafından çalışmayla ilgili herhangi bir destek veya teşekkür beyanında bulunulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu çalışmanın araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın/yazarların potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu makale, 17-19 Kasım 2025 tarihleri arasında Kùtahya Dumlupınar Ùniversitesi tarafından dzenlenen 1. Uluslararası İpek Yolu'ndan Anadolu'ya Yaşayan Miras: Motiflerimiz Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş ve makale haline getirilmiş şeklidir.

Katkı Oranı Beyanı: Bu çalışmanın tüm bölümleri tek bir yazar tarafından hazırlanmıştır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the "COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors":

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval is not required for this study.

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Support and Acknowledgment: No statement of support or acknowledgement was made by the author regarding the study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this study.

Author's Note: This article is an expanded and published version of the paper presented at the 1st International Living Heritage from the Silk Road to Anatolia: Our Motifs Symposium, organized by Kùtahya Dumlupınar University between November 17-19, 2025.

Author Contributions: All sections of this study have been prepared by a single author.